

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.008.01.2016
P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy
ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz
T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60
lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Łukasz Burczyk, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LBY/13/2016 z 11 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa Nr 3 w Chełmży ul. gen. Józefa Hallera 21, 87 – 140 Chełmża ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sylwia Kobusińska, Dyrektor Szkoły ² (dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

W kontrolowanym okresie⁴ w Szkole w niewystarczającym zakresie zapewniono uczniom higieniczne i bezpieczne warunki uczenia się.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły niesprzyjającego higienie umysłowej uczniów planowania zajęć wymagających zwiększonej koncentracji na późnych godzinach lekcyjnych bądź też bezpośrednio po sobie, niezainstalowania na szkolnych komputerach oprogramowania filtrującego treści niepożądane, nierzetelnego dokumentowania wypadków uczniów. Stwierdzono również brak planów ewakuacji budynków Szkoły, nieprzeprowadzenie w terminie wymaganego przeglądu stanu technicznego należących do Szkoły obiektów budowlanych, niewłaściwy stan sanitarny niektórych pomieszczeń oraz przechowywanie w apteczkach przeterminowanych środków.

NIK zwraca również uwagę na ograniczoną dostępność uczniów do biblioteki, prowadzenie części zajęć wychowania fizycznego w nieprzystosowanym do tego celu pomieszczeniu auli szkolnej, zły stan techniczny niektórych urządzeń sportowych znajdujących się na boisku szkolnym. Sformułowane uwagi dotyczyły również braku szatni dla wszystkich uczniów, a także zbyt małej powierzchni niektórych sal dydaktycznych, co ograniczało ich funkcjonalność i negatywnie wpływało na komfort ich użytkowania.

Zastrzeżenia budzi również sposób, w jaki zapewniono uczniom klas starszych (IV-VI) możliwość pozostawiania w Szkole części podręczników i przyborów, tj. poprzez udostępnienie dzieciom otwartych regałów i półek w niektórych salach lekcyjnych. Uczniowie niechętnie korzystali z zaproponowanego im rozwiązania z uwagi na jego

¹ Dalej: „Szkoła”.

² Dalej: „Dyrektor” – od 1 września 2015 r.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

⁴ Badaniem objęto okres od 1 września 2015 r. do 25 maja 2016 r. oraz okres poprzedzający w zakresie działań i danych niezbędnych do dokonania ocen w badanych obszarach.

niepraktyczność, co pośrednio skutkowało przeciążeniem tornistrów i plecaków, których waga, w przypadku 12,8% uczniów tych klas, przekraczała wielkość zalecaną.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu
faktycznego

1.1. Według stanu na 30 września 2015 r. Szkoła liczyła 13 oddziałów (klas), do których uczęszczało 309 uczniów, w tym dwóch objętych nauczaniem indywidualnym i jeden objęty nauczaniem domowym.

Liczba uczniów w klasach na poszczególnych poziomach wynosiła: w klasach I (trzy oddziały) od 23 do 25, w klasach II (trzy oddziały) od 22 do 23, w klasie III (jeden oddział) - 24, w klasach IV (dwa oddziały) - 29, w klasach V (dwa oddziały) od 19 do 23, w klasach VI (dwa oddziały) od 22 do 23. W Szkole funkcjonował również jeden oddział zerowy liczący 26 uczniów, w tym jedno dziecko objęte nauczaniem indywidualnym.

Liczebność wszystkich oddziałów I-II nie przekraczała dopuszczalnego limitu 25 uczniów określonego w art. 61 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵. Liczba uczniów spoza obwodu Szkoły wynosiła 96 (31,1%). Do innych szkół podstawowych uczęszczało 134 dzieci zameldowanych na terenie obwodu Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 3-6)

1.2. Analiza planów zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla wszystkich 13 oddziałów obowiązujących w I i II półroczu roku szkolnego 2015/2016 wykazała, że:

- w każdym przypadku zajęcia w poszczególnych dniach tygodnia rozpoczynały się o stałej porze, tj. od pierwszej lub drugiej godziny lekcyjnej, oraz zachowywano zasadę równomiernego obciążania uczniów zajęciami, planując w klasach I – III od czterech do pięciu godzin, a w klasach IV–VI od pięciu do siedmiu godzin zajęć dziennie;

- w przypadku sześciu skontrolowanych klas IV–VI, zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja (tj. matematykę i przyrodę), ulokowano w pięciu oddziałach przynajmniej raz w tygodniu po piątej godzinie lekcyjnej, a w trzech oddziałach zajęcia te, przynajmniej raz w tygodniu, następowały bezpośrednio po sobie; nie stwierdzono przypadków kumulowania takich zajęć, tj. planowania ich w liczbie przekraczającej dwie godziny dziennie;

- długość przerw międzylekcyjnych wynosiła od 10 do 15 minut⁶.

(dowód: akta kontroli str. 7-40)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. W roku szkolnym 2015/2016 plany zajęć dydaktyczno-wychowawczych w żadnym z sześciu zbadanych oddziałów klas IV-VI nie zostały opracowane zgodnie z zasadami higieny pracy umysłowej, ponieważ zajęcia, na których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja (matematyka i przyroda), zaplanowano w

⁵ Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm., dalej: „ustawa o systemie oświaty”.

⁶ Po pierwszej, drugiej i trzeciej godzinie lekcyjnej – 10 minut, po czwartej, piątej i szóstej godzinie lekcyjnej – 15 minut.

przypadku pięciu oddziałów⁷ po piątej godzinie lekcyjnej, natomiast w trzech oddziałach⁸ wystąpiło łączenie tych przedmiotów w dwugodzinne bloki.

(dowód: akta kontroli str. 38-40)

Według wyjaśnień Dyrektora Szkoły, ułożenie planu z pełnym uwzględnieniem wszystkich zasad organizacji pracy umysłowej ucznia jest utrudnione, ponieważ część nauczycieli uzupełnia swoje etaty poprzez pracę w innych, miejskich szkołach, a tym samym jest często nieobecna w placówce macierzystej.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

W ocenie NIK ustalenie w planach lekcji po piątej godzinie lekcyjnej zajęć w których dominowała praca statyczna i wymagająca zwiększonej koncentracji, świadczy o niepełnej realizacji wytycznych w zakresie zasady ochrony zdrowia i higieny pracy umysłowej. Dyrektorzy szkół są zobowiązani zgodnie z przepisami prawa do zapewnienia uczniom warunków nauki m.in. poprzez ustalenie zgodnie z tymi zasadami, tygodniowego rozkładu zajęć określającego organizację zajęć edukacyjnych⁹. Według inspekcji sanitarnej¹⁰ zajęcia wymagające zwiększonej koncentracji powinny być lokowane na drugiej i trzeciej godzinie lekcyjnej albowiem jest to najlepszy czas na przyswajanie przez dzieci wiadomości. Wraz z występującym zmęczeniem, obniżają się możliwości percepcyjne uczniów i dlatego zajęcia, na których dominuje konieczność trwania w bezruchu, praca statyczna, długotrwała koncentracja uwagi, nie powinny występować jedne po drugich lub pod koniec dnia nauki, ze względu na zmęczenie uczniów i gorsze przyswajanie informacji.

Ocena częściowa

NIK pozytywnie ocenia równomierne obciążenie uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, jak również wyznaczanie co najmniej dziesięciominutowych przerw międzylekcyjnych. Zastrzeżenia Izby wzbudziło lokowanie po piątej godzinie lekcyjnej przedmiotów, w których dominowała długotrwała praca statyczna i zwiększona koncentracja bądź też lokowanie tych zajęć bezpośrednio po sobie.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. Szkoła zapewniała uczniom możliwość korzystania z biblioteki, świetlicy oraz zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych. Biblioteka była czynna we wszystkie dni tygodnia, tj. w poniedziałki od 8.30 do 10.30, wtorki od 8.30 do 11.30, środy i czwartki od 9.30 do 12.30, piątki od 8.30 do 12.30. Świetlica działała od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 15.30, co było adekwatne do potrzeb istniejących w tym zakresie¹¹.

Szkoła nie dysponowała własną salą gimnastyczną. Zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w Hali Widowiskowo-Sportowej w Chełmży¹², usytuowanej

⁷ W I półroczu w kl. IV a, IV b, V a i VI b, w II półroczu w kl. IV a, IV b, V a, VI a i VI b.

⁸ W I półroczu w kl. IV a, V b i VI a, w II półroczu w kl. V b.

⁹ § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.).

¹⁰ Główny Inspektorat Sanitarny, Departament Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia „Poradnik do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej”.

¹¹ W bieżącym roku szkolnym na wniosek rodziców czas pracy świetlicy wydłużono o 30 minut.

¹² Obiekt wybudowany w 2000 r., administrowany przez Ośrodek Sportu i Turystyki w Chełmży – komunalną jednostkę organizacyjną.

w odległości ok. 50 m od budynków Szkoły, a także – częściowo – w auli szkolnej. Wyposażenie hali sportowej umożliwiało, poprzez stosowanie systemu przegród, prowadzenie zajęć WF jednocześnie dla trzech grup ćwiczeniowych oraz uprawianie gier zespołowych: siatkówki, koszykówki, unihokeja, piłki ręcznej, halowej piłki nożnej i badmintonu. Uczniowie mogli korzystać z zamykanych szatni oraz z toalet.

Stan techniczny i ustalone zasady korzystania z boiska szkolnego i znajdujących się na nim urządzeń sportowych i rekreacyjnych zapewniały uczniom bezpieczeństwo. Asfaltowa nawierzchnia boiska była pozbawiona nierówności. Bramki i kosze do gry były zamocowane na stałe. W widocznym miejscu umieszczono „Regulamin Korzystania z Terenu Szkoły” oraz „Regulamin Boiska Szkolnego” określające m.in. zasady bezpiecznego użytkowania znajdujących się na boisku urządzeń sportowych z zastrzeżeniem, że korzystanie z tych urządzeń jest możliwe wyłącznie pod nadzorem osób dorosłych.

(dowód: akta kontroli str. 41-104)

2.2. Zajęcia odbywały się w budynku głównym (klasy IV-VI) i w nieposiadającej z nim bezpośredniego połączenia przybudówce (oddział zerowy i klasy I-III). Teren Szkoły był ogrodzony i właściwie oświetlony, zapewniono równą nawierzchnię dróg i przejść. Otwory kanalizacyjne i studzienki były zakryte, szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren Szkoły zabezpieczono metalowymi barierkami w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię, na której zamontowany był próg zwalniający. Miejsca pracy oraz pomieszczenia, do których jest wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym (kuchnia, magazynki żywności, pomieszczenia pracowników gospodarczych, harcówka), były odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym do nich dostępem. Drogi ewakuacyjne w obu budynkach dydaktycznych oznaczono w sposób wyraźny i trwałe. Zarówno w budynku głównym, jak i w przybudówce, ze względu na konstrukcję schodów brak było otwartych przestrzeni pomiędzy ich biegami, w związku z czym nie występowała potrzeba ich zabezpieczania. Nawierzchnia schodów nie była śliska.

(dowód: akta kontroli str. 41-104)

2.3. We wszystkich przeznaczonych dla uczniów pomieszczeniach sanitarnohigienicznych zapewniono ciepłą i zimną bieżącą wodę oraz środki higieny osobistej (dozowniki z mydłem w płynie, ręczniki papierowe do rąk, papier toaletowy).

(dowód: akta kontroli str. 41-104)

2.4. Przeprowadzona w Szkole na zlecenie NIK kontrola Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Toruniu (dalej: „PSSE”), w zakresie dostosowania sprzętów szkolnych do wymogów ergonomii oraz zakupów wyposażenia posiadającego odpowiednie atesty i certyfikaty wykazała, że:

- większość sal lekcyjnych była wyposażona w meble stare, niecertyfikowane, zakupione przed 1997 r. (60 %). Meble nowe, posiadające certyfikaty wydane przez Zakład Certyfikacji COBRABiD-BBC (85 stolików i 170 krzeseł w trzech rozmiarach) zakupiono w we wrześniu i grudniu 2015 r. dla sześciu oddziałów;
- spośród 280 objętych badaniem uczniów wszystkich klas, w 123 przypadkach (43,9%)¹³ korzystali oni z mebli nieergonomicznych, przy czym w 26 przypadkach

¹³ Dotyczyło to klas: I a (14 na 15 uczniów), I b (dziewięciu na 14 uczniów), I c (dwóch na 22 uczniów), II c (16 na 20 uczniów), III a (23 na 23 uczniów), IV a (28 na 29 uczniów), IV b (dziewięciu na 27 uczniów), V a (sześciu na 22 uczniów), V b (12 na 19 uczniów), VI a (dwóch na 23 uczniów), VI b (dwóch na 22 uczniów).

(9,3%)¹⁴ używane przez uczniów meble były o dwa lub trzy rozmiary za duże, co uznano za przekroczenie o charakterze skrajnym.

(dowód: akta kontroli str. 105-109)

2.5. Powierzchnia 13 sal lekcyjnych przypisanych poszczególnym oddziałom (sześć w budynku głównym i siedem w przybudówce) wynosiła od 37,2 m² do 54,9 m², przeciętnie 44,4 m². Na jednego ucznia przypadało od 1,3 m² do 2,4 m² powierzchni, przeciętnie 1,9 m². W siedmiu salach (53,8%)¹⁵ powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2 m².

(dowód: akta kontroli str. 110-111)

2.6. W budynku głównym Szkoły funkcjonowała kuchnia i stołówka. Liczba miejsc w jadalni wynosiła 56 (14 czteroosobowych stolików) i przy uwzględnieniu przyjętego harmonogramu wydawania posiłków była wystarczająca. Na terenie Szkoły nie było sklepiku szkolnego ani automatów z napojami lub żywnością.

Kontrola PSSE przeprowadzona na zlecenie NIK wykazała, że stan sanitarno-techniczny pionu żywienia oraz higiena produkcji wydawania posiłków były zadowalające.

(dowód: akta kontroli str. 41-44, 105-109)

2.7. W zakresie stanu sanitarnego pozostałych pomieszczeń Szkoły, kontrola PSSE wykazała m.in. dobry stan techniczny ścian, sufitów oraz stolarki okiennej i drzwiowej. W ocenie PSSE, wszystkie pomieszczenia w Szkole i jej otoczenie utrzymywano w porządku i czystości.

(dowód: akta kontroli str. 105-109)

2.8. Warunki pobytu w Szkole uczniów siedmiu klas z oddziałów I-III zorganizowano w sposób adekwatny do ich wieku. Każda z tych klas posiadała własną salę lekcyjną do wyłącznego korzystania. W pięciu spośród siedmiu sal wyodrębniono część edukacyjną i rekreacyjną. W dwóch salach¹⁶ z uwagi na brak miejsca nie urządzono części rekreacyjnej, a uczniowie korzystali z odrębnej, wspólnej dla nich sali rekreacyjnej¹⁷. Na wyposażeniu wszystkich siedmiu sal dydaktycznych znajdowały się zestawy multimedialne składające się z tablicy interaktywnej, projektora, notebooka i głośników, służące do nauczania interaktywnego. Rekreacyjne części sal były wyposażone m.in. w dywany, poduszki bądź pufy. We wspólnej sali rekreacyjnej znajdowało się m.in. kilkanaście rodzajów gier edukacyjnych, w tym pomagających w nauce języka angielskiego.

Sale dydaktyczne klas I-III znajdowały się na trzech kondygnacjach przybudówki. Uczniowie tych oddziałów korzystali z własnych sanitariatów umiejscowionych na parterze przybudówki, nie musząc udawać się do toalet w niepołączonym bezpośrednio z przybudówką gmachu głównym. Co do zasady, uczniowie spędzali wszystkie przerwy na boisku szkolnym, pod opieką dyżurujących nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 41-104)

2.9. Szkoła nie posiadała szatni dla uczniów klas I-VI. Na korytarzach budynku głównego, w sąsiedztwie części sal lekcyjnych, znajdowały się wieszaki naścienne umożliwiające uczniom klas IV-VI oraz uczniom uczęszczającym do świetlicy pozostawienie na nich okryć wierzchnich. Inną możliwością było wnoszenie okryć do

¹⁴ Dotyczyło to klas: I a (jeden uczeń), IV a (20 uczniów), IV b (dwóch uczniów), V a (jeden uczeń), V b (dwóch uczniów).

¹⁵ Sale nr 9, 13, 14 i 22 w budynku głównym oraz nr 12, 15 i 16 w przybudówce.

¹⁶ Sala nr 12 kl. I a i sala nr 16 kl. I c.

¹⁷ Sala nr 17.

sal, również wyposażonych w wieszaki, a następnie zabieranie ich ze sobą w czasie przemieszczania się do innych klasopracowni. Uczniowie klas I-III mający wszystkie zajęcia w przybudówce, wnosili okrycia wierzchnie do swych sal, korzystając następnie z umieszczonych tam wieszaków. Odrębne, zamykane pomieszczenie szatni wydzielono w przybudówce wyłącznie dla uczniów oddziału „0”. Uczniowie nie byli zobowiązani do przynoszenia i korzystania podczas zajęć z obuwia zmiennego, za wyjątkiem zajęć WF.

(dowód: akta kontroli str. 41-104)

2.10. W Szkole nie były dostępne indywidualne, zamykane szafki dla uczniów. Możliwość pozostawienia przez uczniów w szkole części podręczników i przyborów zapewniono w następujący sposób:

- uczniowie klas I-III z racji, że do każdego z siedmiu oddziałów była przypisana osobna sala lekcyjna, mogli zostawiać swe podręczniki i przybory we własnej sali, na ławkach bądź – w przypadku worków ze strojami gimnastycznymi – na wieszakach;
- uczniowie klas IV-VI mieli możliwość pozostawiania podręczników do danego przedmiotu w klasopracowniach tych przedmiotów, na udostępnionych w tym celu regałach lub półkach; z rozwiązania tego korzystano sporadycznie.

(dowód: akta kontroli str. 41-104)

Według wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, ustawienie w budynkach szkolnych indywidualnych szafek uniemożliwiały zbyt wąskie korytarze.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

2.11. W zakresie obciążenia tornistrów uczniów kontrola PSSE wykazała, że w próbie 260 badanych uczniów, w 134 przypadkach (51,5%) ciężar tornistra stanowił od 10% do 15% masy ciała ucznia, a w kolejnych 41 przypadkach (15,8%) – powyżej 15%, przy czym w 10 przypadkach (3,8%) stanowił on więcej niż 20% masy ciała (maksymalnie 23,5%). Ciężar tornistra nieprzekraczający 10% masy ciała stwierdzono u 85 uczniów, tj. u 32,7%¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 105-109)

W sprawie działań podejmowanych na rzecz tzw. „lekkich tornistrów” Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w czasie godzin wychowawczych i zebrań z rodzicami nauczyciele prowadzili pogadanki na temat prawidłowego noszenia plecaka i pakowania książek i przyborów tak, aby spełniał on swoją funkcję. Według dalszych wyjaśnień, zauważalne jest, że uczniowie coraz częściej korzystają z możliwości pozostawiania podręczników w klasach.

(dowód; akta kontroli str. 163-169)

2.12. Szkoła umożliwiała uczniom dostęp do stacjonarnego Internetu w pracowni informatycznej (15 stanowisk) i świetlicy (jedno stanowisko). Według stanu na dzień oględzin¹⁹ żaden z zestawów nie posiadał zainstalowanego oprogramowania filtrującego, zabezpieczającego uczniów przed dostępem do treści niepożądanych. W trakcie kontroli NIK zakupiono i zainstalowano na wszystkich stanowiskach komputerowych program filtrujący „Arcabit Bezpieczna Szkoła” z serii „Arcabit

¹⁸ Według badań Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego ciężar szkolnego tornistra/plecaka nie powinien przekraczać 10-15% masy ciała ucznia.

¹⁹ 22 kwietnia 2016 r.

Endpoint Security”, jednakże, jak wykazały ponowne oględziny²⁰, nadal nie działał on prawidłowo.

Szkoła nie udostępniała uczniom Internetu przez sieć Wi-Fi²¹.

(dowód: akta kontroli str. 112, 137-140)

2.13. W Szkole działał gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, czynny we środy i piątki od 7.45 do 11.45. W pozostałych dniach (w godzinach przedpołudniowych) uczniowie mogli uzyskać pomoc pielęgniarstwa w gabinetach zlokalizowanych w innych placówkach oświatowych znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Szkoły, w odległości nieprzekraczającej 50 m²².

(dowód: akta kontroli str. 113-120)

W pomieszczeniach Szkoły (sekretariat, pokoje nauczycielskie, kuchnia, pomieszczenie woźnej) oraz w portierni Hali Widowiskowo-Sportowej znajdowało się łącznie osiem apteczek zaopatrzonych w komplet środków niezbędnych do udzielania pierwszej pomocy i instrukcje o zasadach jej udzielania.

(dowód: akta kontroli str. 113-117)

Wszyscy nauczyciele (28 osób) zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy, w tym udzielania jej osobom poszkodowanym w wypadkach, w ramach wstępnych lub okresowych szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy²³, w wymiarze od jednej do dwóch godzin.

(dowód: akta kontroli str. 121-128)

2.14. W roku szkolnym 2015/2016 na terenie Szkoły doszło do ośmiu wypadków uczniów. Wszystkim poszkodowanym zapewniono opiekę i udzielono pierwszej pomocy. Zastosowane przez Szkołę środki zapobiegawcze obejmowały pogadanki dla uczniów na temat bezpiecznego zachowania się podczas zajęć i przerw oraz rozmowy z rodzicami uczniów, którzy byli sprawcami wypadków.

(dowód: akta kontroli str. 129-131)

2.15. Na podstawie § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bhp, Dyrektor Szkoły, przy udziale społecznego inspektora pracy i pracownika technicznego, przeprowadziła we wrześniu 2015 r. coroczną kontrolę zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły. Stan techniczny obiektów oceniono jako ogólnie poprawny i spełniający wymogi wynikające z obowiązujących przepisów. Wniosków pokontrolnych nie sformułowano. Kopia protokołu kontroli została przekazana organowi prowadzącemu.

(dowód: akta kontroli str. 132-134)

2.16. W roku szkolnym 2015/2016 w Szkole nie były realizowane kontrole zewnętrzne w zakresie zapewnienia uczniom bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 135-136)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

²⁰ 29 kwietnia 2016 r.

²¹ Jedną z form bezprzewodowego dostępu do Internetu.

²² Gimnazjum Nr 1 w Chełmży (w poniedziałki i czwartki od 8.00 do 12.00), Szkoła Podstawowa Nr 2 w Chełmży (w środy i piątki od 8.00 do 12.00), Zespół Szkół (Ponadgimnazjalnych) w Chełmży (we wtorki i czwartki od 8.00 do 12.00).

²³ Szkolenia przeprowadzano na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180, poz. 1860 ze zm.).

1. W budynku głównym Szkoły brak było planu ewakuacji szkoły, natomiast w przybudówce, plan ten, umieszczony na ścianie korytarza parteru, był wyblakły i nieczytelny, zatem nie mogący spełniać swojej funkcji. Stosownie do § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁴, plan ewakuacji szkoły umieszcza się w widocznym miejscu, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp.

(dowód: akta kontroli str. 41-44, 52)

Według wyjaśnień Dyrektora Szkoły, plany ewakuacji budynku głównego zdjęto w 2014 r., gdyż uległy one zniszczeniu i były nieczytelne.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

W trakcie niniejszej kontroli sporządzono nowe plany ewakuacji, które zostały umieszczone na wszystkich kondygnacjach obu budynków dydaktycznych.

(dowód: akta kontroli str. 141-147)

2. Kontrola PSSE wykazała, że dla 123 uczniów (43,9% badanej próby) nie zapewniono mebli dostosowanych do ich wzrostu, co było niezgodne z § 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bih stanowiącym, że sprzęty, z których korzystają uczniowie, dostosowuje się do wymagań ergonomii.

(dowód: akta kontroli str. 105-109)

3. Do czasu kontroli NIK na żadnym z 16 komputerów wykorzystywanych przez uczniów nie zainstalowano oprogramowania filtrującego, zabezpieczającego przed dostępem do treści niepożądanych. Stanowiło to naruszenie art. 4a ustawy o systemie oświaty, zgodnie z którym szkoły zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające. Szkoła, w trakcie niniejszej kontroli, zakupiła i zainstalowała na wszystkich stanowiskach komputerowych program filtrujący, jednakże oprogramowanie to działało jedynie wybiórczo, nie blokując dostępu do wszystkich treści niepożądanych.

(dowód: akta kontroli str. 112, 137-140)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że nie była świadoma braku zabezpieczenia komputerów przed dostępem do niepożądanych witryn.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

4. W roku szkolnym 2015/2016 nie w pełni realizowano obowiązki związane z prowadzeniem dokumentacji powypadkowej i zapewnieniem rzetelnego przeprowadzania postępowań powypadkowych, określone w przepisach rozporządzenia w sprawie bih. I tak:

- w rejestrze wypadków nie zawarto wymaganych informacji dotyczących rodzaju zaistniałego wypadku (osiem przypadków), jego okoliczności (jeden przypadek), rodzaju udzielonej pomocy (jeden przypadek), zastosowanych środków zapobiegawczych (jeden przypadek), co stanowiło naruszenie § 50 rozporządzenia w sprawie bih;

- protokoły powypadkowe nie zawierały informacji o rodzaju udzielonej pomocy (jeden przypadek), świadkach wypadku (cztery przypadki), potwierdzenia przez

²⁴ Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm., dalej: "rozporządzenie w sprawie bih".

osoby uprawnione faktu zapoznania się z treścią protokołu i odbioru jego egzemplarza (pięć przypadków) oraz, że zostały one pouczone o możliwości, sposobie i terminie złożenia zastrzeżeń do protokołu (trzy przypadki), co stanowiło naruszenie § 43 ust. 3 rozporządzenia w sprawie bih;

- niezgodnie z § 41 ust. 1 pkt 2 i 3 rozporządzenia w sprawie bih, o wypadkach nie informowano zatrudnionego w Szkole pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy (osiem przypadków) i społecznego inspektora pracy (siedem przypadków);

- do składu zespołu powypadkowego w żadnym z ośmiu przypadków nie powołano pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, mimo braku przesłanek uniemożliwiających jego udział w pracach tego zespołu. Stanowiło to naruszenie § 43 ust. 4 rozporządzenia w sprawie bih.

(dowód: akta kontroli str. 129-131, 148-153)

Według wyjaśnień Dyrektora Szkoły, braki i błędy w rejestrze i protokołach wynikały z przeoczenia bądź z niewłaściwej interpretacji wzorów tych dokumentów. W marcu 2016 r. na posiedzeniu Rady Pedagogicznej nauczyciele zostali przeszkoleni w zakresie prawidłowego wypełniania dokumentacji powypadkowej, co pozwoli uniknąć podobnych błędów w przyszłości. Według dalszych wyjaśnień, Dyrektor Szkoły nie uznawała za niezbędny udział pracownika służby bhp w procesie wyjaśniania przyczyn i okoliczności zaistniałych wśród uczniów wypadków.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

5. W 2015 r. nie zlecono przeprowadzenia w Szkole przez osobę uprawnioną corocznej kontroli polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego budynków, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działanie czynników występujących podczas użytkowania obiektu, wymaganej przepisem art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane²⁵. Kontrola taka została przeprowadzona w Szkole dopiero w trakcie niniejszej kontroli NIK.

(dowód: akta kontroli str. 154-161)

Według wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, obowiązki dyrektora przejmowała ona we wrześniu 2015 r. i nie została poinformowana o konieczności przeprowadzenia ww. przeglądu do końca roku kalendarzowego.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

6. W trzech spośród ośmiu wykorzystywanych przez Szkołę apteczek pierwszej pomocy przedmedycznej znajdowały się po części przeterminowane środki do udzielania pierwszej pomocy:

- w apteczce w kuchni: przyklepiec do mocowania opatrunków (z terminem ważności do lipca 2013 r.), woda utleniona (do stycznia 2015 r.);

- w apteczce w pokoju nauczycielskim w przybudówce: przyklepiec tkaninowy (do marca 2015 r.), woda utleniona (do grudnia 2015 r.);

- w apteczce w portierni Hali Widowiskowo-Sportowej: koc ratunkowy termoizolacyjny (do marca 2013 r.), chusty trójkątne (do sierpnia 2013 r.).

Powyższe stanowiło naruszenie § 20 rozporządzenia w sprawie bih, zgodnie z którym pomieszczenia szkoły i placówki, w szczególności pokój nauczycielski, laboratoria, pracownie, warsztaty szkolne, pokój nauczycieli wychowania fizycznego, kierownika internatu (bursy) oraz kuchnię, wyposaża się w apteczki zaopatrzone

²⁵ Dz. U. z 2016 r. poz. 290.

w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy. Przed zakończeniem kontroli wszystkie przeterminowane środki zostały z apteczek usunięte.

(dowód: akta kontroli str. 113-117)

Według wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, przechowywanie w apteczkach przeterminowanych środków było wynikiem przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

7. Przeprowadzona przez PSSE na zlecenie NIK kontrola stanu sanitarnego pomieszczeń Szkoły wykazała następujące nieprawidłowości:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny drewnianych podłóg i wykładzin PCV w dziewięciu salach lekcyjnych (nr 9, 14, 21 i 22 w gmachu głównym i nr 10, 12, 15, 16 i 17 w przybudówce) oraz posadzki w łazience dziewczęcej w budynku głównym, co stanowiło naruszenie § 14, § 16 ust. 1 i § 111 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy²⁶;
- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny urządzeń sanitarnych w łazience dziewczęcej w budynku głównym (miski ustępowe, deski sedesowe i umywalki były stare, zużyte i zniszczone), co stanowiło naruszenie § 8 rozporządzenia w sprawie bih;
- niezachowanie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych w łazienkach uczniowskich w budynku głównym (w nowo wyremontowanej łazience chłopców zainstalowano tylko jedną umywalkę na cztery wymagane) i w przybudówce (w łazienkach dziewczęcej i chłopców brak było łącznie sześciu umywarek i czterech oczek ustępowych), co stanowiło naruszenie § 84 ust. 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²⁷.
- brak w szkolnej kuchni ociekacza do odkładania i suszenia umytego sprzętu produkcyjnego, co stanowiło naruszenie zał. II rozdz. V pkt 1a rozporządzenia WE Nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych;
- niewłaściwie przechowywanie mleka UHT w kartonikach, które znajdowało się w magazynie owoców i warzyw, dodatkowo niewyposażonym w wymagane podesty, co było niezgodne z zał. II rozdz. IX pkt 2 ww. rozporządzenia WE.

(dowód: akta kontroli str. 41-44, 105-109)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zwraca uwagę, że czas dostępności biblioteki dla uczniów, wynoszący w poszczególnych dniach tygodnia tylko od dwóch do czterech godzin, w znaczącym stopniu ograniczał możliwość korzystania z niej, zwłaszcza w godzinach popołudniowych i w celach innych niż wypożyczanie i zwrot książek. Należy też zauważyć, że z uwagi na skrócone godziny otwarcia biblioteki, żadne ze znajdujących się w niej stanowisk komputerowych nie było w bieżącym roku szkolnym dostępne dla uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 41-44)

²⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650 ze zm.

²⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 1422.

Według wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, ograniczenie dostępności biblioteki było wynikiem przyznania Szkole przez organ prowadzący, tj. Miasto Chełmżę, tylko ½ etatu bibliotekarza.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

2. Aula szkolna, w której prowadzono część zajęć wychowania fizycznego dla klas I–III, jako pomieszczenie zastępcze nie posiadała specjalnych dostosowań do pełnienia tej funkcji, w tym urządzeń umożliwiających uprawianie gier zespołowych (bramki, kosze, siatka do siatkówki) i gimnastyki (drabinki, kozły). Nauczyciele prowadzący w auli zajęcia WF mogli korzystać wyłącznie z drobnego sprzętu sportowego, jak materace, mata edukacyjna do zajęć ruchowych, laski gimnastyczne, piłki zwykłe i lekarskie, skakanki, szarfy, obręcze.

(dowód: akta kontroli str. 41-44, 59-63)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że konieczność wykorzystywania auli do zajęć WF spowodowana jest ograniczeniami w dostępności do hali, z której korzystają również uczniowie Gimnazjum Nr 1 w Chełmży i że w obecnych warunkach nie jest możliwa całkowita rezygnacja z prowadzenia zajęć w tym pomieszczeniu. W opinii Dyrektora Szkoły, fakt organizowania lekcji WF w auli nie wpływał negatywnie na realizację programu nauczania tego przedmiotu w edukacji wczesnoszkolnej.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

3. Urządzenia sportowe znajdujące się na boisku szkolnym były częściowo niesprawne i nienadające się do użytkowania. Spośród dwóch koszy do koszykówki, jeden nie posiadał obręczy, a w drugim obręcz była pocięta i zdeformowana. Metalowe bramki nie posiadały siatek. Skocznia w dal nie była właściwie wyprofilowana, belka do odbijania się była zużyta, brakowało dostatecznej ilości piasku. W ocenie NIK, powyższy stan nie rzutował negatywnie na bezpieczeństwo uczniów, niemniej jednak znacząco ograniczał sportową i rekreacyjną funkcję boiska.

(dowód: akta kontroli str. 41-44, 53-55)

Według wyjaśnień Dyrektora Szkoły, boisko miało zostać kompleksowo zmodernizowane już w 2010 r., jednak z uwagi na wstrzymanie przez Urząd Marszałkowski dotacji na ten cel, organ prowadzący Szkołę zaniechał realizacji zadania, nie będąc w stanie samodzielnie sfinansować tego przedsięwzięcia. Ostatnio powrócono do koncepcji modernizacji całego terenu wokół Szkoły, w tym boiska, planując jej wykonanie do 2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 163-169)

4. W Szkole brak było szatni lub innych rozwiązań umożliwiających większości uczniów pozostawianie w jednym miejscu odzieży wierzchniej oraz zmianę obuwia. Wprawdzie z przepisów prawa nie wynika obowiązek utworzenia szatni, niemniej w ocenie NIK sytuacja taka utrudnia zapewnienie higienicznych warunków uczestnictwa w zajęciach. Wskazuje się, że pozostawianie w niezmiennym obuwiu przez kilka godzin może sprzyjać pojawianiu się różnych chorób, na przykład grzybicy stóp (szczególnie w okresie jesienno-zimowym). Dodatkowym problemem jest także utrzymanie w czystości podłóg w budynkach szkolnych. Mokre podłogi z powodu wody lub wniesionego na butach śniegu mogą stać się przyczyną urazów, a zatem pogarszają stan bezpieczeństwa uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 41-44)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że wydzielenie szatni nie jest obecnie możliwe z powodu braku odpowiedniego pomieszczenia na ten cel. Jednocześnie do Szkoły nie

wpływały żadne sygnały ze strony rodziców uczniów, że brak szatni jest dla nich problemem.

(dowód: akta kontroli, str. 163-169)

5. NIK zwraca uwagę, że aż w siedmiu spośród 13 sal dydaktycznych przypisanych poszczególnym oddziałom, powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2 m². Wprawdzie obowiązujące przepisy nie określają minimalnej powierzchni sali lekcyjnej, która winna przypadać na jedną osobę, jednak istniejący stan wpływał negatywnie na komfort przebywania dzieci w klasach.

(dowód: akta kontroli str. 110-111)

6. W ocenie NIK, stworzenie uczniom klas IV-VI możliwości pozostawiania podręczników w niektórych salach dydaktycznych było rozwiązaniem mało funkcjonalnym. Uczniowie niechętnie korzystali z tej opcji z uwagi m.in. na konieczność częstego przemieszczania się pomiędzy salami, a co za tym idzie, utrudniony dostęp do pozostawianych rzeczy. Powyższe miało też negatywny wpływ na obciążenie tornistrów i plecaków, których ciężar w przypadku 12,8% uczniów klas IV-VI przekraczał zalecaną przez PSSE normę, tj. 15% masy ciała ucznia²⁸.

(dowód: akta kontroli str. 41-109)

Ocena częściowa

Działania podejmowane w obszarze zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w Szkole NIK ocenia jako niewystarczające, z uwagi przede wszystkim na niezabezpieczenie szkolnych komputerów przed dostępem do niepożądanych treści w Internecie, nieprawidłowe prowadzenie dokumentacji powypadkowej uczniów, brak planów ewakuacji budynków Szkoły, nieprzeprowadzenie w terminie wymaganego przeglądu technicznego należących do Szkoły obiektów budowlanych, brak szatni dla wszystkich uczniów, ograniczenia w dostępności do szkolnej biblioteki, przeprowadzanie części zajęć WF w pomieszczeniu do tego celu niedostosowanym, niezapewnienie wszystkim uczniom funkcjonalnego rozwiązania kwestii pozostawiania w Szkole części podręczników i przyborów oraz nieprawidłowy stan sanitarny niektórych pomieszczeń Szkoły.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁹, wnosi o:

1. Opracowywanie planów lekcji w sposób możliwie najpełniej uwzględniający zasady higieny pracy umysłowej.
2. Skuteczne zabezpieczanie szkolnych komputerów przed dostępem do treści niepożądanych.
3. Rzetelne prowadzenie dokumentacji powypadkowej uczniów oraz zapewnienie udziału pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy w czynnościach podejmowanych przez zespoły powypadkowe.
4. Informowanie o wypadkach wszystkich osób lub organów, o których mowa w § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bih.
5. Realizację zaleceń przedstawionych przez PSSE w wyniku kontroli przeprowadzonej na zlecenie NIK.

²⁸ W przypadku 90 uczniów klas IV-VI spośród 125 objętych badaniem (72,0%).

²⁹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, dnia czerwca 2016 r.

Kontroler
Łukasz Burczyk
gł. specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Dyrektor
Barbara Antkiewicz

.....
Podpis

.....
Podpis